

יריבו המושבע של טולידאנו, הרב הראשי יצחק נסים, נשיא המדינה יצחק בן-צבי, זויד בן-גוריון, ומשה שפירא, שר הפנים, בשורה השנייה יושבים נציגי חילות האויר, הים והיבשה של צה"ל.

ריבם באו לבית הכנסת הגדול ישרון, בירושלים, כדי לחלוק את הכבוד האחרון לשר הדתות המנוח. בשורה הראשונה נראים

ידיים ויריבים

טולידאנו, הדרך ה

חמשה חדשים של השמצות, בדיחות וקנוניות בלתי-פוסקות הפרידו בין נשואי שר-ה

החית ועדתית הכשירו וחישל אותו לקראת קרב זה. על אף גילו עמד בו בקלות — אולי מפני שהיתה זו מלחמה יומה, בה החזיק בכמה מן העמדות המכריעות. כשחבר עוזרים קטן ומסור מתייצב ל- צידו, ניהל מלחמת כרוזים נגד נסים, בה לא היה כמעט שום אמצעי פסול, משני הצדדים. אחרי שורת התפטרויות של רבנים, ממשלה ותימרונים ציבוריים, ויכוחים בי ידו, בקרב זה, על העליונה. היה דרוש רק מה שלא ניתן לו, כדי לנצח סופית: עוד מעט זמן.

הפרשה השניה שהעסיקה את טולידאנו בחודשיו האחרונים היתה פרשה שונה ל- גמרי, שום דבר בכל הקאריירה של יליד סבריה גם לא הכשיר אותו לקראת עמידה בנסיון כזה. היתה זו פרשת נשואיו למרים סכאג, הצעירה ממנו בששים שנה.

סיפר השר בגילוי לב, לכתב העולם הזה שראיין אותו באותה פרשה: „אילו ידעתי שכך יתקבל כל העניין, ייתכן שהייתי פועל אחרת.“

גל של בדיחות
ה ענין נתקבל במדינה בצורה חסרת-
 ה תקדים. פחת מיממה אחת אחרי שבנו
 של הרב נסים הדליף לעתונות את סוד

איש שבמשך חצי שנה לא ירד כמ-
 עט מן הכתרות, עצם את עיניו בפעם
 ואחרונה. שר הדתות, יעקב משה טולידאנו
 אסף אל אבותיו. אחריו השאיר פקעת
 של חוטים, אשר אף אחד מהם לא נאסף
 יד תום. חוט אחד הוא מלחמתו החריפה
 נגד הרב הראשי לישראל, יצחק רחמים
 סיס ונסינו למנוע את בחירתו מחדש.
 חוט שני הוא גל ההתעניינות הציבורית
 ביב נישואיו לאשתו הצעירה, מרים. שלי-
 י הוא ביסוס מעמדה של אשתו החדשה
 אשת שר בישראל. חוט נוסף בפקעת ה-
 נבוכה היה מאבקו עם פרנסים ספרדיים
 בתל-אביב, שדרשו ממנו כי יפנה מקום
 רב ראשי חדש בתל-אביב. חוט אחר, מסו-
 נן לא פחות מן האחרים, היתה מלחמתו
 נגד השלטון המפלגתי במדינה בענייני
 ת.

את כל החוטים האלה השאיר כשהם מ-
 וירבלים עדיין, בעיצומה של מלאכת התרת
 שפקעת וסידור כל חוט לחוד. הוא עסק
 במלאכה זו בשקידה עיקשת, כשהוא מנסה
 לשמור על שתיינגש ועל חזית חייבי-
 ית. וזאת על אף העובדה שרוב הפרשיות
 הן היה שקוע בחודשים האחרונים של
 חיו היו רחוקות מאוד מלהיות משעשעות,
 מלחמתו נגד המפלגות ונגד הרב נסים
 יתה המאבק הרציני ביותר בכל שמונים
 שנות חייו. אך נסינו העשיר בעסקנות

בבית העלמין, בהר המנוחות בירושלים. התפילה האחרונה נאמרה, רגבי האדמה כיסו את עפר ראדם. מרים טולידאנו, אשת הרב המנוח, ראת בתמונה כשהיא נתמכת על זרועות ידידותיה, עוזבת את שסח בית הקברות.

סביב למיטה

צועדים האנשים שהיו קרובים למנוח בהיותו בחיים. ליד החזן, בחליפה בהירה, צועד מזכירו של טולידאנו, אברהם הדס. בראש נשואי המיטה, משמאל, לבוש חליפה כחולה וחובש מיגבעת כהה,

נשואיו של הרב טולידאנו, היה מעשהו שיחה בפי כל. שום מחסום של שפה, עדה, מעמד או נטיה דתית לא עמד בפני הגלים הגואים של הדמיון העממי. כולם דיברו על נשואי הרב — ובעיקר הופצו על הנשואין בדיחות פורנוגרפיות חסרות מעצורים. ואומנם, היה בפרשת נשואי הרב חומר רב לגירוי הדמיון: אלמן מכובד ונשוא פנים, אשר רק לפני חצי שנה נפטרה אשתו, נושא לפתע אשה צעירה. מצד אחד: שר ורב בישראל. מצד שני: לכלוכית מרודה, בת הסנדלר ממארוקו שגרה בבית ערבי נטוש ופירנסה את משפחתה העניפה מעבו- דתה כעוזרת-בית. טכס הנשואין הסודי בי ביתו של הרב אבו חצירה ברמלה נראה כחלק מתוך רומן. מעל לכל: הפרשה ה-

נראה יד לופט. מ של המל נדמה הקשיש. חודשים, בדיחה ה היה מונג הלחישות. שבאו מן הן מיררו אל מלא עמדה ק שנוערו ל כבוד לפ עמדו מן חות הנג בים ה הרב טול

עצום בגיל — הוא בן 80, היא בת 20. „שמעתם את הסיפור האחרון על רב טולידאנו?“ — זאת היתה סימת היום ברחבי הארץ. אולי היתה זו אפילו סימת החודש והחודשים שלאחר מכן.

האברך הספרדי בעל הזקן הלבן לא הבין תחילה מה מתרחש. הוא לא תיאר לעצמו, בשעה שהעלה בליבו את הרעיון לשאת אשה חדשה, כי מעשהו יגרום לתגובה ציבורית כזו. עוזריו הקרובים ביותר ניסו להעי- לים את תגובת הציבור מפניו; הם ניסו להשתיק את הלחש הגואה של בדיחות מפורקקות. אך השר לא ישב במיגדל זכו- כית. הוא נפגש עם אנשים, התהלך ברחוב — וקרא מאמרים ראשיים של עתונים מכוי- בדים כביכול, שייסרוהו בקצף על מעשהו.

הפרידה